Justitieutskottets betänkande

1978/79:29

med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller anslag till åklagarväsendet jämte motioner

ANDRA HUVUDTITELN

Åklagarväsendet

1. **Riksåklagaren.** Utskottet tillstyrker regeringens i propositionen 1978/79:100 bilaga 5 (justitiedepartementet) under punkten C 1 (s. 51) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Riksåklagaren* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 6 741 000 kr.

2. **Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna.** Regeringen har under punkten C 2 (s. 51–54) föreslagit riksdagen att till Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 157 719 000 kr.

Motioner

I motionen 1978/79:685 av Sivert Andersson m. fl. (s) hemställs att riksdagen beslutar att 3 kap. 11 § andra stycket brottsbalken skall ändras enligt följande:

Förslag till
Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 11 § brottsbalken skall ha nedan angivna lydelse:

3 kap.
11 §

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Misshandel, som ej är grov och som icke förövats å allmän plats, eller försök eller förberedelse till sådant brott må åtalas av åklagare allenast om målsägande angiver brottet till åtal eller ock åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt.	Misshandel, som ej är grov och som icke förövats å allmän plats, eller försök eller förberedelse till sådant brott må åtalas av åklagare allenast om målsägande angiver brottet till åtal eller ock åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Vållande till kroppsskada eller sjukdom må, om brottet ej är grovt, åtalas av åklagare endast om *målsägande angiver brottet till åtal och* åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt.	Vållande till kroppsskada eller sjukdom må, om brottet ej är grovt, åtalas av åklagare endast om åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt.

I motionen 1978/79:849 av Arne Nygren (s) och Martin Segerstedt (s) hemställs att riksdagen beslutar att anhålla hos regeringen om en skyndsam utredning om förkortade handläggningstider vid åtalsprövning mot ungdomar i åldrarna 15–18 år.

I motionen 1978/79:1189 av Åke Polstam m. fl. (c) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen till Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 150 000 kr. förhöjt anslag om 157 869 000 kr., varvid dessa extra medel skall tillföras delposten Ersättning för konsultuppdrag (yrkande 2).

I motionen 1978/79:1631 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller dels att åtgärder vidtas för att en lagändring genomförs som hänför brott mot arbetsmiljölagen till sådana brott som faller under allmänt åtal (yrkande 1), dels att polismän, åklagare och domare utbildas och får som särskild uppgift att inom vart och ett av yrkesinspektionens distrikt handlägga samtliga svårare arbetsolycksfall och fall av yrkessjukdomar samt att riktlinjer för denna utbildning och omorganisation skyndsamt utarbetas (yrkande 2).

Utskottet

Regeringens medelsberäkning under ifrågavarande punkt innebär en ökning av anslaget med drygt 7,2 milj. kr. till 157 719 000 kr. Häri innefattas medel till två nya tjänster, nämligen en tjänst som distriktsåklagare i Huddinge åklagardistrikt och en tjänst som kammaråklagare vid åklagarmyndigheten i Malmö. Vidare har beräknats medel för en höjning av en under anslagsposten Lönekostnader ingående delpost Ersättning för konsultuppdrag med 200 000 kr. Beloppet avser att möjliggöra att revisorer i ökad utsträckning skall kunna anlitas som sakkunniga vid förundersökningar inom området för den organiserade och den ekonomiska brottsligheten.

I motionen 1189 yrkas att delposten Ersättning för konsultuppdrag skall höjas med 150 000 kr. i förhållande till regeringens förslag. Motionsyrkandet ansluter till ett anslagsyrkande av riksåklagaren.

Som utskottet framhållit vid behandlingen av anslagen till polisväsendet (JuU. 1978/79:28) är det nödvändigt att åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten sätts in på en bred front. En viktig åtgärd är att skapa fler tjänster för polisens och åklagarnas brottsutredande verksamhet. Brottsut-

redningen beträffande kvalificerad ekonomisk brottslighet ställer emellertid stora krav på utredningspersonalen i fråga om bl. a. företagsekonomiska och skatterättsliga kunskaper. I viss utsträckning är det därför nödvändigt att i ökad omfattning anlita särskilda sakkunniga för det mer kvalificerade analysarbetet. Den höjning riksåklagaren och motionärerna förordar är enligt utskottets mening i och för sig motiverad. I det rådande budgetpolitiska läget anser emellertid utskottet att höjningen bör begränsas till det av regeringen föreslagna beloppet, 200 000 kr. Härvid har utskottet beaktat att behovet av medel för anlitande av sakkunniga vid förundersökning i brottmål också kan tillgodoses ur delposten Ersättning till sakkunniga under anslaget Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader. För det kommande budgetåret har denna post beräknats till 1 050 000 kr.

Ej heller i övrigt har utskottet någon erinran mot regeringens medelsberäkning.

I motionerna 685 och 1631 framställs yrkanden rörande åtalsreglerna vid arbetsmiljöbrott.

Ansvarsreglerna i arbetsmiljölagen (1977:1169) kompletteras av brottsbalkens regler om ansvar för vållande till annans död och vållande till kroppsskada eller sjukdom. Beträffande sistnämnda brott föreligger en inskränkning i den allmänna åtalsrätten på det sättet att brott, som inte är grovt, får åtalas av åklagaren endast om målsäganden har angivit brottet till åtal och dessutom åtal befinnes påkallat ur allmän synpunkt.

Enligt motionärerna har denna reglering medfört betydande svårigheter att få åtal till stånd. Motionärerna pekar bl. a. på det problem som sammanhänger med att en anställd som drabbats av skada i arbetet kan komma i den situationen att han själv måste anmäla sin egen arbetsgivare för brott för att åtal skall kunna väckas. Motionärerna yrkar att riksdagen beslutar att det i 3 kap. 11 § brottsbalken uppställda kravet att målsägande anger brottet till åtal avskaffas.

Utskottet vill till en början understryka att frågan om sanktionerna vid arbetsmiljöbrott ägnades stort intresse vid arbetsmiljölagens tillkomst år 1977. Socialutskottet uttalade bl. a. att det var väsentligt att arbetsmiljölagstiftningen inrymmer ett sanktionssystem som ger tillsynsmyndigheterna möjlighet till effektiva och konstruktiva ingripanden (SoU 1977/78:1 s. 74).

Mot denna bakgrund är det angeläget att det problem som tagits upp i motionen skyndsamt tas upp till prövning. Som motionärerna nämner har ett förslag till lagändring, som överensstämmer med motionärernas önskemål, i december 1978 lagts fram av en av brottsförebyggande rådets arbetsgrupper för översyn av lagstiftningen mot organiserad och ekonomisk brottslighet. Förslaget har remissbehandlats och är f. n. föremål för regeringens prövning. Denna prövning bör enligt utskottets mening inte föregripas. Motionsyrkandena bör således inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet vill erinra om att två motioner till årets riksmöte, 514 och 792,

upptar yrkanden om utredning rörande bl. a. tillämpningen av arbetsmiljölagens ansvarsregler. Motionerna har hänvisats till socialutskottet.

I motionen 1631 framställs också ett yrkande om utbildning av polismän, åklagare och domare för handläggning av bl. a. arbetsolycksfall.

Motionärernas yrkande i denna del överensstämmer med önskemål som uttalades från riksdagens sida i samband med antagandet av arbetsmiljölagen (SoU 1977/78:1, s. 75). I linje med dessa önskemål har inom åklagarväsendet genomförts fem kursserier om vardera en vecka, avseende handläggning av arbetsmiljöbrott. Deltagare har varit samtliga länsåklagare, flertalet chefsåklagare i storstäderna samt minst en åklagare från varje lokal åklagarmyndighet, sammanlagt ca 130 åklagare. Dessutom har deltagit representanter för polis- och domarkårerna. Utskottet vill också nämna att en arbetsgrupp som tillsatts av rikspolisstyrelsen i samråd med riksåklagaren utarbetat en handledning beträffande lagföring av arbetsmiljöbrott. Handledningen skall också vara kurslitteratur i en redan schemalagd utbildningsserie för brottsutredare hos polisen.

Under hänvisning till den aktivitet som sålunda pågår på utbildningssidan avstyrker utskottet bifall till motionsyrkandet.

I motionen 849 yrkas att riksdagen skall anhålla hos regeringen om en skyndsam utredning om förkortade handläggningstider vid åtalsprövning mot ungdomar i åldrarna 15–18 år.

Den av motionärerna upptagna frågan behandlades av utskottet i betänkandet JuU 1973:26. Med tanke särskilt på de unga lagöverträdarna underströk utskottet angelägenheten av att tiden mellan en begången brottslig handling och myndigheternas slutliga ställningstagande blir så kort som möjligt. Utskottet ansåg vidare att åtgärder borde vidtas som möjliggjorde att samtliga berörda myndigheter, dvs. polis, åklagare, barnavårdsnämnder och domstolar, kunde behandla förekommande ärenden med erforderlig skyndsamhet så att nödvändiga stöd- och hjälpinsatser kunde sättas in på ett så tidigt stadium som möjligt.

Samma synpunkter framhölls av utskottet i betänkandet JuU 1974:10.

I enlighet med utskottets önskemål har frågan om förkortade handläggningstider vid åtalsprövning mot ungdomar behandlats av brottsförebyggande rådet. Rådets arbetsgrupp för barn- och ungdomsfrågor har sålunda i en rapport år 1977 redovisat överväganden och förslag till förändring i förfarandet vid handläggningen av åtalsprövning mot underåriga lagöverträdare. För att åstadkomma en önskad förkortning av handläggningstiderna rekommenderas bl. a. att polisen skulle, så ofta som möjligt, dela upp utredningar om brott med flera gärningsmän. Vidare föreslogs ökad information till och samarbete med den unge och hans föräldrar genom bl. a. gemensamma diskussioner i samband med förhör hos polisen.

Rapporten har genom beslut av BRÅ:s verkställande utskott i mars 1978 överlämnats till bl. a. justitiedepartementet för kännedom.

Enligt vad utskottet inhämtat har rapporten inte remissbehandlats efter-

som de frågor som tas upp i rapporten i betydande utsträckning har övervägts i åtalsrättskommitténs betänkande (SOU 1976:47) Färre brottmål. Detta betänkande hade remissbehandlats kort tid innan rapporten överlämnades till justitiedepartementet. Frågorna hänger också samman med det genomgripande lagstiftningsarbete rörande unga som pågår på det sociala fältet och som avses komma till uttryck i en proposition till riksdagen under detta riksmöte. Vidare är för ställningstagande till innehållet i rapporten av intresse det utredningsarbete som bedrivs av rättegångsutredningen (Ju 1977:06) och en särskild arbetsgrupp som tillsatts för att studera vissa frågor rörande förundersökning i brottmål. En slutrapport från arbetsgruppen är att vänta under våren 1979, varefter ställning kommer att tas till frågan hur det fortsatta lagstiftningsarbetet skall bedrivas.

Vad utskottet anförde vid 1973 och 1974 års riksdagar äger alltjämt giltighet. Med hänsyn till frågans vikt anser utskottet det vara angeläget att ställning skyndsamt tas till de frågor som behandlas i motionen. Sedan beslut fattats med anledning av den nyssnämnda propositionen bör det enligt utskottets mening vara möjligt att på grundval av tillgängligt utredningsmaterial vidta åtgärder som tillgodoser önskemålen i motionen.

Vad utskottet sålunda med anledning av motionen anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande *medelsberäkningen* med avslag på motionen 1978/79:1189 i denna del (yrkande 2) och med bifall till regeringens förslag till *Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 157 719 000 kr.,
2. att riksdagen beträffande *åtalsreglerna vid arbetsmiljöbrott* avslår motionen 1978/79:685 och motionen 1978/79:1631 i denna del (yrkande 1),
3. att riksdagen beträffande *utbildning rörande arbetsmiljöbrott* avslår motionen 1978/79:1631 i denna del (yrkande 2),
4. att riksdagen beträffande *förkortade handläggningstider* med anledning av motionen 1978/79:849 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende.

Stockholm den 27 mars 1979

På justitieutskottets vägnar
BERTIL LIDGARD

Närvarande: Bertil Lidgard (m), Lisa Mattson (s), Åke Polstam (c), Eric Jönsson (s), Bertil Johansson (c), Arne Nygren (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Lilly Bergander (s), Håkan Winberg (m), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Svea Wiklund (c), Carl Lidbom (s), Gunilla André (c), Ella Johnsson (c) och Helge Klöver (s).